

สำนักพิมพ์มติชน

AMIDST

THE GLOBAL

SEA

POWER

ไทยในสมรภูมิมหาสมุทรโลก

ท่ามกลางแรงปะทะจาก 2 มหาอำนาจ
ไทยจะอยู่รอดอย่างไร
เมื่อเผชิญหน้ากับยุทธศาสตร์ใหม่ในภาคพื้นมหาสมุทร

ปิติ ศรีแสงนาม
จักร์ ไชยพินิจ

Amidst the Global Sea Power
ไทยในสมรภูมิมหาสมุทรโลก

ปิติ ศรีแสงนาม และจักรี ไชยพิณิจ

กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มติชน 2568

Amidst the Global Sea Power ไทยในสมรภูมิมหาสมุทรโลก

• ปิติ ศรีแสงนาม และจักรี ไชยพินิจ

พิมพ์ครั้งแรก : ตุลาคม 2568

ราคา 430 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

ปิติ ศรีแสงนาม.

Amidst The Global Sea Power ไทยในสมรภูมิมหาสมุทรโลก.

กรุงเทพฯ : มติชน, 2568. 488 หน้า.

1. สมุทรภาพ. I. จักรี ไชยพินิจ, ผู้แต่งร่วม. II. ชื่อเรื่อง.

359

ISBN 978-974-02-1983-5

สำนักพิมพ์มติชน | www.matichonbook.com

ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อารักษ์ คตะนาท, สุพจน์ แจ่มเร็ว, รุจิรัตน์ ทิมวัฒน์

ผู้อำนวยการสำนักพิมพ์ : มณฑล ประภากรเกียรติ

รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : ประภาพร ประเสริฐโสภา, หทัยชนก ชิวโมกข์

บรรณาธิการอาวุโส : สุภชัย สุชาติสุธารธรรม • บรรณาธิการบริหาร : ปกรณ์เกียรติ ตีโรจนานิช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ : ปิยะวัฒน์ สีแดงสูง • บรรณาธิการเล่ม : พีรณัฐ เปี่ยมศักดิ์สันติ

พิสูจน์อักษร : ณรงค์ พึ่งบุญพา • กราฟิกเลย์เอาต์ : อรอนงค์ อินทรอุดม

ศิลปกรรม-ออกแบบปก : จิรัชยา แซ่โง้ว

ประชาสัมพันธ์และการตลาด : วิชราพิชญ์ เวชสุริยะกุล, ณัชชา เขียวกล,

โบนิสา ศรีสิงห์, อรจิรา ว่องรัตนะไพศาล

จัดทำโดย : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 1235

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชน 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2000, 2108

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทงานดี จำกัด (ในเครือมติชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3350-3360

Matichon Publishing House a division of Matichon Public Co., Ltd.

12 Tethsabannaruman Rd., Prachanivate 1, Chatuchak, Bangkok 10900 Thailand

 matichonbook @matichonbook

 @matichonbook @matichonbooks matichonbook

ในกรณีที่หนังสือมีข้อผิดพลาดจากการพิมพ์ เช่น หน้าขาดหาย หน้าซ้ำ หน้าสลับ เข้าเล่มกลับหัว กรุณาติดต่อมาที่ email: matichonbook.sales@gmail.com หรือ inbox matichonbook เพื่อขอเปลี่ยนเล่มใหม่

สั่งซื้อหนังสือจำนวนมากในราคาพิเศษ ติดต่อที่ บริษัทงานดี จำกัด โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3353

ฝ่าย MATICHON PREMIUM PRINT : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) รับผิดชอบสิ่งพิมพ์ทุกประเภท

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2419, 2424 email: print.matichon@gmail.com Matichon Premium Print

สารบัญ

คำนำสำนักพิมพ์	6
คำนำผู้เขียน	9
I Introduction to the Sea Powers	17
1 ว่าด้วยกรอบวิเคราะห์การเปลี่ยนผ่าน จากสงครามเย็น 2.0 สู่การปิดล้อมระดับโลก: จากทฤษฎีสันุทธานุภาพสู่ภูมิรัฐศาสตร์อวกาศ	18
2 ระบบและกลไกธรรมาภิบาลทางทะเล: จาก 4 อนุสัญญาแห่งท้องทะเล สู่อนุสัญญากฎหมายทะเล	50
II On the Rise of the People's Republic of China	81
3 มิติความมั่นคง จากองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ สู่ความมั่นคงระดับโลก	82
4 มิติเศรษฐกิจ จากความริเริ่มแถบและเส้นทาง กลุ่มเบริกส์ และ Made in China 2025 สู่ความริเริ่มการพัฒนาระดับโลก และ China Standard 2035	100
5 มิติสังคม จากความไม่ไว้วางใจ สู่ความริเริ่มอารยธรรมโลก	130

III On the Containment Policy of the

United States 145

- 6 ว่าด้วยการปิดล้อมของสหรัฐอเมริกา 146
- 7 การปิดล้อมผ่านมหาสมุทรแปซิฟิก มหาสมุทรแอตแลนติก และมหาสมุทรอาร์กติก: การกระชับพื้นที่ทางตอนเหนือของสมุทหามหาสมุทรโลก 168
- 8 การปิดล้อมของสหรัฐอเมริกาบนผืนมหาสมุทรแอตแลนติกและมหาสมุทรอินเดีย:
การโอบล้อมการขยายตัวของจีน
จากสมุทหามหาสมุทรทางตะวันตก 208
- 9 ว่าด้วยยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก 250
- 10 จากพื้นดินใต้ทะเลและมหาสมุทรในโลก
สู่ทะเลแห่งความเงียบสงบบนดวงจันทร์
(Mare Tranquillitatis, Sea of Tranquility) 286

IV Thailand and ASEAN

Amidst Global Sea Power 325

- 11 ทะเลจีนใต้: สมดุลมหาอำนาจกับบทบาท
ความเป็นศูนย์กลางของอาเซียน 326
- 12 คอคอดกระ ความผัน(ร้าย)ของไทย
ในการเชื่อมโยง 2 มหาสมุทร 358
- 13 จาก MOU-2544 พื้นที่อ้างสิทธิ์ในทะเล
สู่ความขัดแย้งไทย-กัมพูชา 388

14	ไทยในสมุททานภาพโลก: ท่ามกลางภูมิรัฐศาสตร์ แห่งการปิดล้อมระดับโลกของสหรัฐอเมริกา และการขยายตัวของจีน	428
----	---	-----

	ดัชนี	480
--	-------	-----

	ประวัติผู้เขียน	484
--	-----------------	-----

คำนำสำนักพิมพ์

มีคนเคยกล่าวว่า ประเทศไทยมีภูมิศาสตร์ดีที่สุดในโลก เพราะนอกจากจะมีผืนดินและทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์แล้ว อีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญมากไม่แพ้กันคือ การมีพื้นที่ติดกับทะเลที่ไม่เพียงนำลมมรสุมมามอบความชุ่มชื้นให้แก่พืชพันธุ์ของเกษตรกรเท่านั้น แต่ทะเลยังนำมาซึ่งเส้นทางการค้าและคมนาคมที่กว้างขวาง ดังจะเห็นได้ว่ารัฐต่างๆ ในอดีตที่ตั้งอยู่ในบริเวณอ่าวไทยนี้ ต่างก็เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาได้จากการเป็นเมืองท่า

ความเจริญรุ่งเรืองจากการค้าทางทะเลและการเป็นจุดยุทธศาสตร์ทางการคมนาคม ทำให้มีผู้คนมากมายหลายชาติเดินทางมายังดินแดนแห่งนี้ บ้างก็เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และบ้างก็เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง ดังจะเห็นได้จากประวัติศาสตร์ในยุคแห่งการล่าอาณานิคม รวมถึงความขัดแย้งทางการเมืองในยุคสงครามเย็น และแม้กาลเวลาจะผ่านไป ภาวะดังกล่าวกลับไม่เคยหายไปจากดินแดนนี้ มันเพียงแต่ปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการให้มีความหลากหลาย ซับซ้อน และแยบคายมากยิ่งขึ้น

นับตั้งแต่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำประเทศจีน ทำให้จีนมีศักยภาพในการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด โดยศักยภาพของจีนไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในประเทศเท่านั้น หากแต่ยังแผ่ขยายออกไปทั่วโลกผ่านโครงการทางการเมือง เศรษฐกิจ

และสังคม ไม่ว่าจะเป็นองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (SCO) การรวมกลุ่มประเทศบริคส์ (BRICS) ความริเริ่มแถบและเส้นทาง (BRI) ฯลฯ รวมถึงบริษัทและทุนเอกชนที่มีบทบาทอย่างมากในระบบเศรษฐกิจโลกผ่านการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ และการลงทุนในกิจการต่างๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศที่จีนสามารถสร้างโครงข่ายการคมนาคมทางทะเลได้

กลุ่มประเทศตะวันตกซึ่งนำโดยสหรัฐอเมริกา เริ่มตระหนักในศักยภาพของจีนที่แผ่ขยายมาท้าทายระเบียบโลกเดิม จึงพยายามทำทุกวิถีทางที่จะปิดล้อมและสกัดกั้นการแผ่ขยายอำนาจทางทะเลของจีน เช่น การใช้เส้นทางข้าวโลก (NWP) คานอำนาจเส้นทางทะเลเหนือ (TSR) การสร้างพันธมิตรและจัดตั้งกองกำลังในมหาสมุทรแอตแลนติกและมหาสมุทรอินเดีย และยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกของสหรัฐอเมริกาซึ่งริเริ่มในรัฐบาลประธานาธิบดีโอบามา และจะทวีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้นในรัฐบาลประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ สมัยที่ 2

ด้วยเหตุนี้ จึงเท่ากับว่าประเทศไทยซึ่งอยู่กึ่งกลางระหว่างมหาสมุทรอินเดียกับทะเลจีนใต้ อยู่ตรงจุดที่อำนาจทางทะเลของจีนกับสหรัฐอเมริกามาปะทะกันพอดี ถึงตรงนี้หลายท่านคงกลับมาตั้งคำถามว่าแท้จริงแล้วไทยมีภูมิศาสตร์ดีที่สุดในโลกจริงหรือไม่ แต่คำถามต่อมาที่สำคัญกว่าคือ ไทยจะอย่างไรเมื่อต้องเผชิญกับการปะทะกันของ 2 มหาอำนาจ

ไทยจะกลายเป็นเส้นทางหนึ่งที่ทำให้พญามังกรขยายอำนาจออกไปท้าทายพญาอินทรีเพื่อสร้างระเบียบโลกใหม่ หรือจะกลายเป็น

เป็นปรกการให้พญาอินทรีใช้สยายปีกปิดล้อมอำนาจของพญา-
มังกรเพื่อรักษาระเบียบโลกเดิมเอาไว้ ขณะเดียวกันการทูตแบบ
ไผ่ลู่ลมยังเพียงพอและทันทั่วทั้งที่หรือไม่ หรือจะต้องอาศัยกล
วิธี พันธมิตร และความร่วมมือใหม่ๆ คือคำตอบที่ท่านจะได้ใน
Amidst the Global Sea Power ไทยในสมรภูมิมหาสมุทรโลก

สำนักพิมพ์มติชน

คำนำผู้เขียน

ท่ามกลางพลวัตของการต่อสู้กันระหว่างมหาอำนาจในสงครามเย็น 2.0 โครงสร้างของภูมิรัฐศาสตร์โลกปัจจุบันกำลังดำเนินไปท่ามกลางการปะทะกันอย่างดุเดือดของสองพาคังมหาอำนาจ ฝ่ายหนึ่งคือ สหรัฐอเมริกาในฐานะมหาอำนาจโลกที่ผูกขาดบทบาทในการสถาปนาระเบียบโลกใหม่นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนกระทั่งถึงระเบียบโลกเสรีนิยมใหม่ในปัจจุบัน ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งคือ จีน ประเทศซึ่งมีศักยภาพในการทำทลายระเบียบโลกที่ตะวันตกผูกขาดมาเป็นเวลานานได้อย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ จีนกำลังมีบทบาทในการขยายตัวอย่างก้าวกระโดด เข้มแข็ง และมีรูปแบบที่ชัดเจน ทั้งทางมิติความมั่นคง มิติทางเศรษฐกิจ และมิติทางสังคมวัฒนธรรมโดยมีความริเริ่มแถบและเส้นทางเป็นกลไกหลักในการขยายตัว ซึ่งทำให้จีนเผชิญหน้ากับบทบาทของสหรัฐอเมริกาที่พยายามอย่างหนักเพื่อปิดล้อมการขยายตัวของจีน โดยมีเป้าหมายเพื่อรักษาเสถียรภาพของระเบียบโลกแห่งเสรีนิยมใหม่ผ่านยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก

การเดินสวนสนามแสดงแสนยานุภาพของกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนประกอบการประชุมรำลึกครบรอบ 80 ปีแห่งชัยชนะสงครามต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่นและสงครามต่อต้านฟาสซิสต์โลกเมื่อวันที่ 3 กันยายน ค.ศ. 2025 ทำให้ทั้งโลกได้ตระหนักถึงการปฏิรูปกองทัพของจีนที่นอกจากกองทัพบก เรือ อา-

ภาค และกองทัพจรวดซึ่งมีมาแต่เดิมแล้ว ใน ค.ศ. 2024 จีนได้เพิ่มกองกำลังอีก 4 หน่วย ได้แก่ กองกำลังอวกาศ กองกำลังไซเบอร์ กองกำลังสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร และกองกำลังสนับสนุนร่วมด้านโลจิสติกส์

สำหรับบุคคลธรรมดา ภาพที่ชัดเจนที่สุดโดยมิต้องมีความรู้ด้านอาวุธยุทธโธปกรณ์คือ สีสนัที่เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่มักจะเห็นลายพรางสีเขียวแบบกองทัพบก ใน ค.ศ. 2025 อาวุธยุทธโธปกรณ์สมัยใหม่จำนวนมากของจีนถูกทาสีลายพรางให้เป็นสีฟ้าอมเทา (Blue-Water Navy) ซึ่งสะท้อนถึงการขยายแสนยานุภาพของจีนในการสร้างกองเรือซึ่งมีพื้นที่ทำการทั่วโลก เป็นการสร้างแสนยานุภาพทางอากาศและอวกาศอย่างที่ไม่เคยมีใครเห็นมาก่อน

ภายใต้ฉาบทศันแห่งการต่อสู้นี้ “สมุทรานาภาพโลก” หรือพลาณภาพทางทะเลของมหาอำนาจทั้งสองฝ่าย ได้กลายมาเป็นภูมิเศรษฐศาสตร์สำคัญในการชิงชัยบนกระดานหมากล้อมแห่งภูมิรัฐศาสตร์โลก หนังสือ *Amidst the Global Sea Power* ไทยในสมรภูมิมหาสมุทรโลก เล่มนี้ จะพาท่านไปสำรวจเวทีแห่งความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ โดยมี “ผืนมหาสมุทร” อันประกอบด้วยมหาสมุทรอาร์กติก มหาสมุทรแอตแลนติก มหาสมุทรอินเดีย และมหาสมุทรแปซิฟิก เป็นสมรภูมิรบหลักไม่เพียงเท่านั้น การแข่งขันชิงชัยของสองพากฝั่งมหาอำนาจยังขยายตัวไปสู่การปะทะกันในภูมิรัฐศาสตร์อวกาศ อันเชื่อมโยงผืนดินใต้มหาสมุทรในโลกสู่ทะเลแห่งความเจียบสงบบนดวงจันทร์

เพื่อวิเคราะห์ถึงการต่อสู้ชิงชัยในแนวระนาบของแผนที่ไปจนถึงการเชื่อมโยงจุดปะทะในแนวตั้ง หนังสือเล่มนี้ได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 มิติ อันประกอบด้วย

มิติที่ 1 ว่าด้วยเรื่องของกรอบการวิเคราะห์ว่าด้วยทฤษฎีสมุทธานุภาพโลก (Sea Power Theory) และทฤษฎีภูมิรัฐศาสตร์อวกาศ (Astropolitic Theory) (บทที่ 1) ตลอดจนกลไกธรรมาภิบาลโลกทางทะเลที่ทำหน้าที่เป็นกรอบกติกาทางทะเลจาก “อนุสัญญาทะเลหลวง ค.ศ. 1958” ไปสู่ “อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982” (บทที่ 2)

มิติที่ 2 ว่าด้วยเรื่องของการขยายตัวของจีนในมิติต่างๆ ตั้งแต่มีความมั่นคงผ่านองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Cooperation Organisation - SCO) ไปจนถึงโครงการความริเริ่มด้านความมั่นคงระดับโลก (Global Security Initiative - GSI) (บทที่ 3) มิติทางเศรษฐกิจ จากการรวมกลุ่มประเทศบริคส์ (BRICS) ความริเริ่มแถบและเส้นทาง (Belt and Road Initiative - BRI) และแผนยุทธศาสตร์การยกระดับ Made in China 2025 ไปสู่ความริเริ่มการพัฒนาในระดับโลก (Global Development Initiative - GDI) การขยายขอบเขตสมาชิกของกลุ่มบริคส์ใน ค.ศ. 2023 และจุดเริ่มต้นของแผนพิมพ์เขียว 15 ปีของจีน (China Standard 2035) (บทที่ 4) และมิติทางสังคมวัฒนธรรม จากการตั้งสถาบันขงจื้อไปสู่ความริเริ่มอารยธรรมโลก (Global Civilization Initiative- GCI) (บทที่ 5) และล่าสุดในระหว่างการประชุมองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้เมื่อวันที่ 1 กันยายน ค.ศ. 2025 ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง

ก็ประกาศเปิดตัว “ความริเริ่มธรรมาภิบาลโลก” (Global Governance Initiative - GGI) ประกอบขึ้นเป็นเสาหลักที่ 4 ของนโยบายการต่างประเทศของจีน

มิติที่ 3 ว่าด้วยบทบาทของสหรัฐอเมริกาในการปิดล้อมจีน ทั้งกองกำลังบนเปลือกโลก กองกำลังโลกไซเบอร์ และกองกำลังอวกาศ (บทที่ 6) มหาสมุทรแปซิฟิก มหาสมุทรอาร์กติก และมหาสมุทรแอตแลนติก ที่สะท้อนการคานอำนาจกันระหว่างคลองปานามากับคลองนิการากัว และการคานอำนาจกันระหว่างเส้นทางขั้วโลกกับเส้นทางทะเลเหนือ (บทที่ 7) ในส่วนของมหาสมุทรแอตแลนติกและมหาสมุทรอินเดีย ที่สะท้อนความร่วมมือของพันธมิตรระหว่างสหรัฐอเมริกากับอิสราเอล และการสร้างคลองเบนกูเรียนของตะวันตกเพื่อต่อเชื่อมกับคลองสุเอซของโลกอาหรับ (บทที่ 8) ในส่วนของมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก อันเป็นพื้นที่แห่งมหายุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกในสงครามเย็น 2.0 (บทที่ 9) และการปิดล้อมจีนลงมาจากพื้นที่อวกาศบนดวงจันทร์ (บทที่ 10)

มิติที่ 4 ว่าด้วยไทยและประชาคมอาเซียนท่ามกลางสมุทธานุภาพโลก ผ่านการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาสำคัญอันได้แก่มุมมองอาเซียนต่ออินโด-แปซิฟิก กับบทบาทของมหาอำนาจในทะเลจีนใต้ (บทที่ 11) โครงการมหากาพย์คอคอดกระ และคลองไทยกับคอขวดของ 2 มหาสมุทรโลก (บทที่ 12) การสำรวจพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเลระหว่างไทยกับกัมพูชาใน MOU-2544 ที่เป็นทั้งโอกาสสร้างความร่วมมือและวิวาทะกับเพื่อนบ้าน

(บทที่ 13) และการออกแบบยุทธศาสตร์ของไทยกับอาเซียน ในการเปลี่ยนทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ให้กลายเป็น “ยุทธศาสตร์ร่วม” ที่สร้างพลังอำนาจในการต่อรองท่ามกลางทางแพร่งของความขัดแย้งระหว่างค่ายมหาอำนาจ (บทที่ 14)

จากการเฝ้าสังเกตการณ์ การเก็บข้อมูลผ่านงานวิจัยและงานวิชาการหลากหลายรูปแบบ และการบรรยายทั้งในห้องเรียน และในหลากหลายสถาบันของผู้เขียน ถึงตอนนี้ หนังสือ *Amidst the Global Sea Power ไทยในสมรภูมิมหาสมุทรโลก* พร้อมแล้วสำหรับการพาท่านผู้อ่านไปสำรวจฉากทัศน์ในท้องทะเลลึกไปจนถึงห้วงอวกาศบนผืนดวงจันทร์ ซึ่งเป็นทั้งภูมิเศรษฐศาสตร์ในการขยายตัวของจีนและเป็นเครื่องมือของสหรัฐอเมริกาในการปิดล้อมระดับโลก ไทยและอาเซียนในฐานะ “ผู้เล่นหลัก” ท่ามกลางสมุทธานุภาพแห่งนี้จึงถึงเวลาแล้วในการร่วมมือกันออกแบบยุทธศาสตร์เพื่อรับมือกับพลวัตของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างใจจดจ่อ

ปิติ ศรีแสงนาม และจักรี ไชยพินิจ

3 กันยายน ค.ศ. 2025

ครบรอบ 80 ปีแห่งชัยชนะของจีนในสงครามต่อต้าน

การรุกรานของญี่ปุ่น

Amidst the Global Sea Power

ไทยในสมรภูมิมหาสมุทรโลก

I

Introduction to the Sea Powers

1

ว่าด้วยกรอบวิเคราะห์การเปลี่ยนผ่าน
จากสงครามเย็น 2.0 สู่การปิดล้อมระดับโลก:
จากทฤษฎีสมูททฤษฎานุภาพสู่ภูมิรัฐศาสตร์อวกาศ

1. ปฐมบทว่าด้วยการสำรวจสมุทรภาพโลก ในบริบทสงครามเย็น 2.0

เมื่อกล่าวถึงภูมิศาสตร์โลก สัดส่วนของอาณาบริเวณในเชิงกายภาพระหว่างพื้นดินกับพื้นน้ำแบ่งออกเป็น สัดส่วนพื้นดินประมาณ 1 ใน 4 ของพื้นที่โลก อันประกอบด้วยผืนทวีปและเกาะต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 29 ของพื้นที่โลกทั้งหมด ในขณะที่สัดส่วนบริเวณพื้นน้ำ มีถึงราว 3 ใน 4 ของพื้นที่โลก หรือคิดเป็นร้อยละ 71 ของพื้นที่โลกทั้งหมด อันประกอบด้วยมหาสมุทร ทะเลสาบน้ำจืด แม่น้ำ และผืนน้ำแข็ง¹ ในตัวเลขเหล่านี้ มหาสมุทรต่างๆ ของโลกปกคลุมพื้นที่ราว 361 ล้านตารางกิโลเมตร โดยมีปริมาณน้ำมากถึงราว 1,370 ล้านลูกบาศก์กิโลเมตร

อีกหนึ่งตัวเลขที่น่าสนใจคือ อาณาบริเวณของพื้นน้ำทั้งหมดที่ตั้งอยู่บนเปลือกโลกมีการกระจายที่ไม่เท่ากัน ในขณะที่ซีกโลกตอนเหนือของเส้นศูนย์สูตรถูกปกคลุมโดยมหาสมุทรและพื้นน้ำที่ประมาณร้อยละ 61 ของพื้นที่ทั้งหมด ซีกโลกตอนใต้ของเส้น

ศูนย์สูตรกลับมีมหาสมุทรปกคลุมมากถึงร้อยละ 81 ของพื้นที่ทั้งหมด²

จากตัวเลขดังกล่าว หากเราพิจารณาด้วยการอาศัยวิธีคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ที่ว่าด้วยเรื่องของการจัดการกับความหายากของทรัพยากรแล้ว ผู้อ่านจำนวนมากอาจเห็นว่าตัวเลขของสัดส่วนข้างต้นทำให้พื้นดินมีมูลค่ามากกว่าพื้นน้ำอันเนื่องมาจากมีปริมาณพื้นดินน้อยกว่าพื้นน้ำ อีกทั้งมนุษย์โดยธรรมชาติจำเป็นต้องอาศัยอยู่บนพื้นดินเป็นสำคัญ รวมถึงทรัพยากรบนดินที่หายากและมีจำกัดมากกว่าในน้ำ ดังนั้น พื้นดินจึงย่อมมีความสำคัญมากกว่าพื้นน้ำ

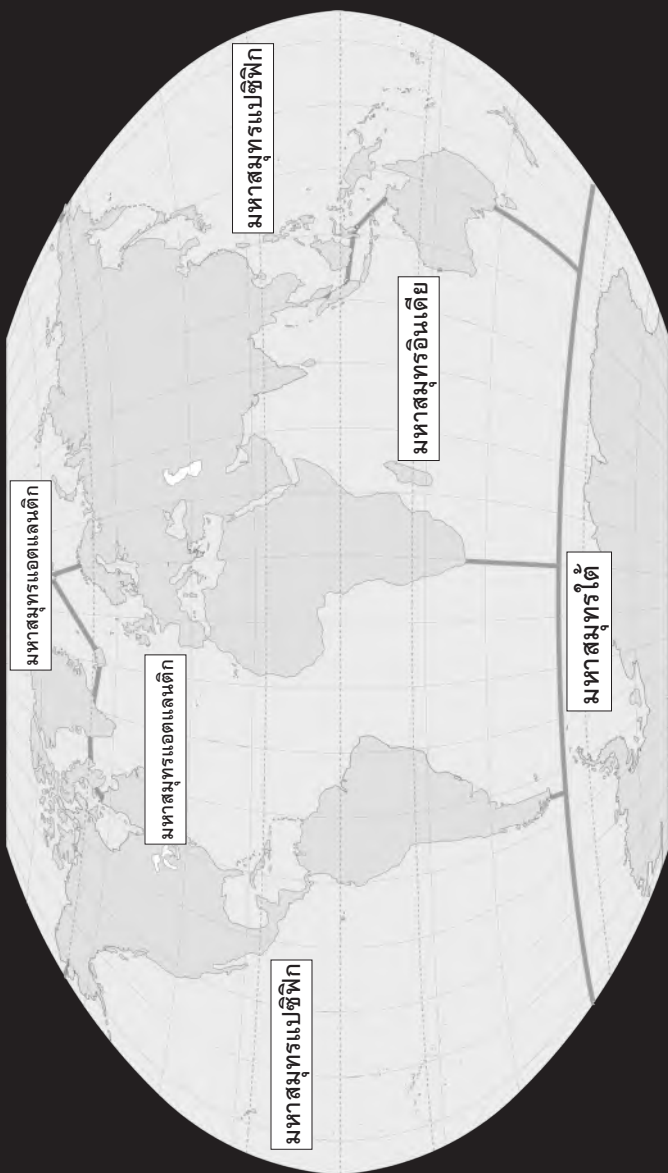
อย่างไรก็ดี หากเราเปลี่ยนวิธีคิดและมุมมองใหม่ ด้วยการอาศัยวิธีคิดแบบภูมิเศรษฐศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์มาวิเคราะห์ ย่อมเห็นอีกมุมมองหนึ่งที่แตกต่างไป นั่นคือ เมื่อแต่ละรัฐจำเป็นต้องนำเอาเครื่องมือทางเศรษฐกิจที่ตนเองมี ไปใช้ในการบรรลุเป้าหมายทางการเมือง เศรษฐกิจ และการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติที่ตนเองมีท่ามกลางพลวัตของภูมิรัฐศาสตร์ที่ดำเนินอยู่ พื้นน้ำซึ่งมีสัดส่วนมากถึง 3 ใน 4 ของโลก ได้ทำหน้าที่ทั้งในฐานะของการปิดล้อมจำกัดเขตพื้นที่ทางบก และในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่ในฐานะเส้นทางสัญจรซึ่งเชื่อมโยงอาณาบริเวณต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน

ทั้ง 2 ประการนี้ทำให้พื้นน้ำมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าพื้นดิน และในบางกรณีอาจมีความสำคัญมากกว่าพื้นดินด้วย ในฐานะที่ทรัพยากรในน้ำมีอยู่มหาศาล รวมถึงการเป็นเส้นทางเดินเรือสำคัญของโลก

หากย้อนกลับไปยังศตวรรษที่ 15 อันเป็นยุคเริ่มต้นของระบบทุนนิยมโลก กิจกรรมหลักของระบบเศรษฐกิจโลกในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ได้แก่ “การค้าระยะไกลทางทะเล” (maritime trade) อันหมายถึงปรากฏการณ์ซึ่งพื้นที่การผลิตสินค้าต่างๆ ของโลกมีการเชื่อมโยงเข้าถึงกันในรูปแบบของกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม บรรดาศูนย์กลางทางการค้าในซีกโลกฝั่งตะวันตกอย่างอัมสเตอร์ดัม เวนิส เจนีวา หรือลอนดอน³ ได้ส่งสินค้าล้ำค่าของตนไปทำการค้าขายกับซีกโลกฝั่งตะวันออกโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เมืองกวางตุ้ง กัลกัตตา มุมไบ อยุธยา ปัตตาเวีย ฯลฯ ขณะเดียวกัน บรรดาพ่อค้าวาณิชตะวันตกก็นำเอาสินค้าล้ำค่าจากซีกโลกฝั่งตะวันออก เช่น เครื่องเทศ ใบชา น้ำตาล เปลือกหรือผ้าไหมกลับมามาขายเพื่อทำกำไรจำนวนมหาศาลในซีกโลกฝั่งตะวันตกด้วย

ผู้อ่านหลายท่านอาจนึกถึง “เส้นทางสายไหม” (the Silk Road) อันเลื่องชื่อ ในฐานะเส้นทางการค้าทางบกที่ทอดตัวยาวจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปยังพื้นที่เมดิเตอร์เรเนียนในยุโรป แต่หากเปรียบเทียบกับเส้นทางการค้าระยะไกลทางทะเล ซึ่งเชื่อมโยงตั้งแต่จีน อินเดีย ตะวันออกกลาง แอฟริกา และไปบรรจบที่ภูมิภาคยุโรปแล้ว เส้นทางการค้าทางทะเลสามารถผลักดันให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้า การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมการเผยแผ่ศาสนา รวมถึงการถ่ายทอดทางเทคโนโลยีได้อย่างแพร่หลายและทรงพลังมากกว่าเส้นทางการค้าทางบกอย่างมีนัยยะสำคัญ⁴

ตามที่กล่าวมานี้ ความเฟื่องฟูของกิจกรรมทางการค้าและ

ภาพที่ 1-1 มหาสมุทรหลักของโลก 4 มหาสมุทร
 ดัดแปลงภาพจาก Pinpin, “World map ocean locator-en,” Wikimedia
 Commons, CC BY-SA 3.0

การแลกเปลี่ยนทางสังคมของโลก ล้วนถูกขับเคลื่อนโดย “เรือเดินสมุทร” ขนาดใหญ่ในฐานะเครื่องมือที่เชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจโลก อันมี “มหาสมุทรโลก” เป็นฉากทัศน์หลักของการค้าโลกในยุคบุกเบิก

สำหรับประเด็นว่าด้วยจำนวนมหาสมุทรหลักของโลกได้มีข้อถกเถียงในวงวิชาการว่าจำนวนของมหาสมุทรในโลกมีเท่าไร ในขณะที่นักวิชาการส่วนใหญ่นับจำนวนตามที่มีการบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ว่า มหาสมุทรหลักของโลกมีจำนวน 4 แห่ง อันประกอบด้วย มหาสมุทรแปซิฟิก (Pacific Ocean) มหาสมุทรแอตแลนติก (Atlantic Ocean) มหาสมุทรอินเดีย (Indian Ocean) และมหาสมุทรอาร์กติก (Arctic Ocean) แต่ในบางประเทศรวมทั้งในสหรัฐอเมริกา ได้มีการนับเอา “มหาสมุทรใต้” (Southern Ocean) หรือที่บางคนเรียกว่า มหาสมุทรแอนตาร์กติก (Antarctic Ocean) เป็นมหาสมุทรโลกลำดับที่ 5 ด้วย

มหาสมุทรแอนตาร์กติกเป็นชื่อที่เสนอโดย “คณะกรรมการว่าด้วยการกำหนดชื่อภูมิศาสตร์แห่งสหรัฐอเมริกา” (the US Board on Geographic Names) ตามที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของมหาสมุทรที่ทอดตัวจากชายฝั่งทวีปแอนตาร์กติกาไปจนถึงเส้นละติจูดที่ 60 องศาใต้ โดยใน ค.ศ. 2000 สหรัฐอเมริกาได้ยื่นความจำนงไปยัง “องค์การอุทกศาสตร์สากล” (the International Hydrographic Organization) ให้มีการยอมรับมหาสมุทรใต้เป็นมหาสมุทรใหม่ของโลก แต่ด้วยความไม่ชัดเจนของขอบเขตที่แน่นอนของมหาสมุทร ส่งผลให้ประเทศสมาชิกขององค์การยังไม่มีการลงนามรับรอง⁵

สำหรับหนังสือเล่มนี้ ในฐานะที่มีเป้าหมายในการวิเคราะห์
แบบเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศเพื่อทำความเข้าใจ
ปรากฏการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศและภูมิรัฐศาสตร์โลก
จึงขอรวมเอามหาสมุทรใต้ไว้เป็นส่วนหนึ่งของมหาสมุทรหลัก
ทั้งห้า และหากในอนาคตการวิเคราะห์สมรภูมิโลกผ่านสถาน-
การณ์ของภูมิรัฐศาสตร์ยกระดับขึ้นและมีความจำเป็นในการแยก
มหาสมุทรนี้ออกมาเป็นหนึ่งในพื้นที่ยุทธศาสตร์ ผู้เขียนก็จะแยก
การวิเคราะห์มหาสมุทรได้ออกมาเป็นมหาสมุทรที่ห้าในลำดับต่อไป

อีกทั้งผู้เขียนยังเห็นว่า มหาสมุทรใต้เป็นอาณาบริเวณที่มี
คุณลักษณะเฉพาะและแตกต่างจากมหาสมุทรหลักอื่นของโลก
รวมถึงมีแนวโน้มจะได้รับความสำคัญมากยิ่งขึ้นในอนาคตอัน
ใกล้นี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่ามกลางบริบทของสภาพแวดล้อมแบบ
“ยุคโลกเดือด” (the Global Boiling) และบริบทของภูมิรัฐศาสตร์
แบบสงครามเย็น 2.0

ถึงตอนนี้ หนังสือ *Amidst the Global Sea Power ไทย
ในสมรภูมิมหาสมุทรโลก* ที่ท่านผู้อ่านกำลังถืออยู่ในมือเล่มนี้
มีข้อเสนอหลักคือ “พื้นที่ทางทะเลและมหาสมุทรโลกได้กลายเป็น
องคาพยพหลักท่ามกลางสมรภูมิรบของสงครามเย็น 2.0 แบบ
เต็มตัว ขณะเดียวกัน มหาอำนาจที่กำลังต่อสู้กันอยู่บนเวทีความ
ขัดแย้งในภูมิรัฐศาสตร์โลก ได้ยกระดับความขัดแย้งของพื้นที่
กายภาพของมหาสมุทรบนเปลือกโลก ไปสู่การแข่งขันชิงชัยบน
พื้นที่อวกาศเหนือเปลือกโลก รัฐไทยท่ามกลางสมุทธานุภาพโลก
และภูมิรัฐศาสตร์อวกาศจำเป็นต้องออกแบบนโยบายการต่าง-
ประเทศให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมากที่สุด”

ข้อเสนอข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ด้วยสถานการณ์การเมืองโลกที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน การอาศัยเครื่องมือทางภูมิรัฐศาสตร์หรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพียงมิติเดียว อาจไม่เพียงพอต่อการวิเคราะห์สถานการณ์โลกที่มีความสลับซับซ้อนและรุนแรงมากยิ่งขึ้น หากแต่นักวิเคราะห์จำเป็นต้องใช้เครื่องมือที่รอบด้านมากยิ่งขึ้นในการสำรวจความเกี่ยวโยงกันของประเด็นต่างๆ ตั้งแต่บทบาทของมหาอำนาจ สถานะของระเบียบโลกในปัจจุบันและการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระเบียบโลกใหม่ เครื่องมือทางภูมิเศรษฐศาสตร์และพหุภาพทางการทหาร ไปจนถึงการต่อสู้ในภูมิรัฐศาสตร์โลก

ดังนั้นแล้ว หนังสือเล่มนี้จึงเปรียบเสมือนภาคต่อของหนังสือ 3 เล่มแรก อันประกอบด้วย *Amidst the New World Order ไทยในระเบียบโลกใหม่* (2565) *Amidst the Geo-Political Conflicts สมรภูมิพหุภาพอำนาจโลก* (2566) และ *Amidst the Geo-Economic Clashes ไทยในสงครามเย็น 2.0* (2567) ที่จะทำหน้าที่พลิกวิธีคิดและเปิดมุมมองของผู้อ่านให้ตีความและตระหนักในพลวัตของสถานการณ์โลกที่กำลังเข้มข้นได้อย่างมี “อรรถรส” มากยิ่งขึ้น

2. กรอบการวิเคราะห์จากทฤษฎีสุมุททานุภาพ สู่ภูมิรัฐศาสตร์อวกาศ

จากการศึกษาภูมิรัฐศาสตร์ยุคบุกเบิก ความสำคัญของ “สมุททานุภาพโลก” เป็นหนึ่งในพื้นที่สำคัญที่ได้รับการพูดถึงและ

มีการศึกษาอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ดี สถานการณ์ของความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ในโลกปัจจุบันได้ทวีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การพิจารณาแผนที่โลกตามระนาบแนวนอน (Horizontal) ที่เชื่อมโยงจุดต่างๆ ของโลกผ่านมหาสมุทรอาจจะไม่เพียงพอ เพราะในปัจจุบันการพิจารณาการเชื่อมโยงตามแนวตั้ง (Vertical) จากจุดที่ลึกที่สุดของก้นมหาสมุทรอันเป็นแหล่งทรัพยากรไปจนถึงเพดานบินต่ำ เพดานบินสูง และอวกาศ จะหมายถึงการเชื่อมโยงแหล่งทรัพยากรในโลกไปสู่แหล่งทรัพยากรนอกโลก ซึ่งเป็นเสมือนพรมแดนใหม่ของมวลมนุษยชาติ ดังนั้น ขอบเขตของพื้นที่ทางทะเลและมหาสมุทรจึงได้เชื่อมต่อไปยังพื้นที่ในอวกาศด้วย

ฉะนั้น กรอบการวิเคราะห์ของหนังสือเล่มนี้จึงครอบคลุมทั้งในส่วนของพื้นที่ทางทะเลและพื้นที่ขอบเขตในอวกาศด้วย เนื้อหาในส่วนนี้เป็นการนำเสนอกรอบการวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีสำคัญ ได้แก่ การวิเคราะห์ว่าด้วยทฤษฎีสมุทธานุภาพ (Sea Powers Theory) และการวิเคราะห์ว่าด้วยทฤษฎีภูมิรัฐศาสตร์อวกาศ (Astropolitics Theory)

2.1 ว่าด้วยทฤษฎีสมุทธานุภาพ (On Sea Powers Theory)

ทฤษฎีว่าด้วยสมุทธานุภาพ ปรากฏขึ้นโดยอัลเฟรด เทเยอร์ มาฮาน (Alfred Thayer Mahan) ในหนังสือที่มีชื่อว่า *The Influence of Sea Power Upon History, 1660-1783* ซึ่งตีพิมพ์ใน ค.ศ. 1890 ในฐานะพลเรือตรีแห่งกองยุทธนาวีสหรัฐอเมริกา และนักประวัติศาสตร์ ข้อเสนอหลักของมาฮานคือ ผู้ใดก็ตามที่

สามารถครอบครองพื้นที่ทางทะเลไว้ได้ ผู้นั้นย่อมสามารถครองโลกได้⁶

เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะความมั่งคั่งของชาติและพลังอำนาจแห่งรัฐขึ้นอยู่กับความสามารถในการควบคุมเส้นทางเดินเรือทางทะเล อันเป็นเส้นเลือดใหญ่ที่นำพาไปสู่แหล่งวัตถุดิบและตลาดซึ่งกระจายอยู่ในอาณาบริเวณต่างๆ ของโลก การมีกองยุทธนาวีที่เข้มแข็งจึงเป็นเงื่อนไขหลักในการปกป้องเส้นทางการค้าทางทะเล

สำหรับมาฮาน เขาให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน อันประกอบด้วย 1. การผลิต (production) ซึ่งจำเป็นต่อการสร้างสินค้าเพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยน 2. การเดินเรือ (shipping) เพื่อใช้เป็นวิธีการในการแลกเปลี่ยนสินค้า และ 3. ดินแดนอาณานิคม (colonies) ซึ่งขยายเส้นทางการเดินเรือให้กว้างออกไปในดินแดนต่างๆ⁷

ข้อเสนอของมาฮานยังได้รับการขยายต่อในหนังสือของเขาอีกเล่มหนึ่งที่มีชื่อว่า *The Influence of Sea Power upon the French Revolution and Empire, 1793-1812* ที่ตีพิมพ์ใน ค.ศ. 1892 ซึ่งสำรวจการปะทะกันทางยุทธนาวีระหว่างจักรวรรดิฝรั่งเศสกับจักรวรรดิอังกฤษในช่วงการปฏิวัติฝรั่งเศส จนกระทั่งการล่มสลายของจักรพรรดินโปเลียน⁸ นอกจากนี้ เขายังมีงานเขียนอีกเป็นจำนวนมากที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการออกแบบนโยบายความมั่นคงทางทะเลในปัจจุบัน⁹

กล่าวได้ว่า ข้อเสนอของมาฮานที่ปรากฏในงานหลักทั้ง 2 เล่ม รวมทั้งงานชิ้นอื่นของเขา ได้กลายมาเป็นมหายุทธศาสตร์ของ

สหรัฐอเมริกา ในการยกระดับกองเรือยุทธนาวีให้มีความเข้มแข็ง เพื่อต่อกรกับมหาอำนาจยุโรปในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 หรือที่เรียกว่า “การปฏิวัติกองเรือยุทธนาวีอเมริกัน” (the American Naval Revolution)

สหรัฐอเมริกามีนโยบายที่ชัดเจนในการเปลี่ยนเรือเดินสมุทรที่ทำจากไม้ มาเป็นเรือกลไฟที่ทำจากเหล็กขนาดยักษ์ โดยมีถ่านหินและน้ำมันเป็นพลังงานในการขับเคลื่อนกองทัพเรือ จนกระทั่งกองทัพเรือสหรัฐอเมริกกลายเป็นกองทัพที่ยิ่งใหญ่และเข้มแข็งมากที่สุด ในมหาสมุทรแอตแลนติกตอนเหนือ

นอกเหนือจากสหรัฐอเมริกาแล้ว ข้อเสนอของมาฮานยังได้รับการยอมรับในหลายประเทศทั่วโลก ตัวอย่างเช่น เยอรมนี ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น ที่มีความพยายามในการยกระดับกองทัพอเรือให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น¹⁰

หากพิจารณาตามข้อเสนอของมาฮานที่ว่าด้วยความสำคัญของสมุทรทฤษฎีแล้ว เราได้พบว่า นับตั้งแต่จุดเริ่มต้นของอารยธรรมโบราณมาจนถึงการก่อตัวของระบบทุนนิยมโลก พื้นน้ำและมหาสมุทรเป็นส่วนหนึ่งของฉากทัศน์ในประวัติศาสตร์โลกและการแข่งขันด้านภูมิรัฐศาสตร์มาโดยตลอด เราได้เห็นถึงการต่อสู้แย่งชิงดินแดนของบรรดาเจ้าจักรวรรดินิยมตะวันตกมาตั้งแต่ยุคสมัยของการล่าอาณานิคม โดยมีเมืองท่าที่มีชื่อเสียงในระดับโลกทำหน้าที่เป็นทั้งเรือนชานพักพิงและโกดังสินค้าขนาดยักษ์ในการรองรับสินค้าจากทั่วโลก เพื่อเตรียมการขนถ่ายไปยังอาณานิคมซึ่งเป็นตลาดเป้าหมาย

ตัวอย่างที่สำคัญคือนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 11-17 บรรดาเจ้าจักรวรรดินิยมในยุโรป เช่น สเปน โปรตุเกส ฮอลันดา ฝรั่งเศส หรืออังกฤษ ย่อมไม่สามารถค้นพบดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรล้ำค่าในซีกโลกฝั่งตะวันออกได้ หากไร้ซึ่งเรือเดินสมุทรขนาดยักษ์ในการไปถึงเมืองท่าอย่างเฉวียนโจว (Quanzhou) ชัมภัต (Khambhat) เอเดน (Aden) โมมบาซา (Mombasa) นานกิง (Nanjing) มะละกา (Melaka) มาเก๊า (Macau) มะนิลา (Manila) จาการ์ตา (Jakarta) นางาซากิ (Nagasaki) เจนไน (Chennai) หรือแม้แต่อยุธยา (Ayutthaya) เป็นต้น¹¹

พอถึงศตวรรษที่ 18 เจ้าจักรวรรดิอังกฤษและชาติมหาอำนาจในโลกตะวันตก ย่อมไม่สามารถก้าวขึ้นมาเป็นประเทศชั้นนำที่ศูนย์กลางของระบบทุนนิยมโลกได้หากปราศจากซึ่งแสนยานุภาพทางทะเล ในการเข้าถึงช่องแคบมะละกา (the Malacca Strait) ช่องแคบฮอร์มุซ (the Hormuz Strait) หรือคลองสุเอซ (the Suez Canal)¹² หากเป็นเช่นนั้น สินค้าจำนวนมหาศาลซึ่งถูกผลิตขึ้นจากความสำเร็จในการปฏิวัติอุตสาหกรรม ย่อมไม่สามารถส่งออกไปขายในอาณานิคมอื่นทั่วโลกได้ เพราะปราศจากซึ่งเส้นทางเดินเรือทางทะเล ในทางกลับกัน วัตถุดิบจากดินแดนอเมริกาหรือแรงงานจากภูมิภาคแอฟริกา ย่อมไม่สามารถรองรับการผลิตทางอุตสาหกรรมในยุโรปได้ ถ้าปราศจากซึ่งมหาสมุทรและทางเชื่อมที่ผูกโยงดินแดนต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน เช่นเดียวกับการขยายแสนยานุภาพทางทะเลเพื่อ

ควบคุมมหาสมุทรและครอบครองอาณานิคมที่จะเป็นแหล่งบังคับ
เอาวัตถุดิบราคาถูกที่สุดและบังคับขายสินค้าในราคาแพงที่สุด

พอเข้าสู่ศตวรรษที่ 20 สหรัฐอเมริกาจะไม่สามารถรักษา
ผลประโยชน์แห่งชาติได้ หากปราศจากซึ่งความสามารถในการ
ควบคุมมหาสมุทรโลกที่เชื่อมต่อไปยังซีกโลกฝั่งตะวันออกผ่าน
คลองปานามา (the Panama Canal) และพอเข้าสู่ศตวรรษที่ 21
ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกา จีน และรัสเซีย กำลังดำเนินไป
บนสมรภูมิหลักอย่างภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ซึ่งถูกขนาบด้วย
มหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก¹³ โดยมีมหาสมุทร
แอตแลนติกและมหาสมุทรอาร์กติก เป็นสะพานเชื่อมพื้นที่สมุท-
หะนุภาพทั้งหมดเข้าด้วยกัน ปรากฏการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็น
ว่า การครอบครองสมุทรหะนุภาพโลกมีความสำคัญอย่างมากต่อ
รัฐต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ตามที่กล่าวมานี้ พละนุภาพทางทะเลของโลกจึงเป็นส่วน
หนึ่งของหน้าฉากทัศน์แห่งการชิงชัยในภูมิรัฐศาสตร์และภูมิ-
เศรษฐกิจศาสตร์อย่างแยกออกไม่ได้ เมื่อเข้าสู่ยุคสงครามเย็น 1.0
พื้นที่ทางทะเลก็ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของการแข่งขันกันระหว่างสห-
รัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียต

พอเข้าสู่ยุคหลังสงครามเย็น พื้นที่สมุทหะนุภาพจำนวน
มากก็ยังคงอยู่ท่ามกลางการช่วงชิงอำนาจระหว่างตัวแสดงต่างๆ
อย่างมหาสมุทรแปซิฟิกซึ่งปรากฏข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ คาบ-
สมุทเรเกอลี และช่องแคบไต้หวัน มหาสมุทรอินเดียซึ่งเกี่ยวข้องกับ
กับความขัดแย้งในพื้นที่เอเชียใต้ หรือมหาสมุทรอาร์กติกและ

มหาสมุทรแอตแลนติกที่ผูกติดกับการแย่งชิงเส้นทางการค้าใหม่
บริเวณขั้วโลกเหนือ

อย่างไรก็ดี ประเด็นที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น เกิดขึ้นเมื่อ
บรรดาชาติมหาอำนาจยักษ์ใหญ่ของโลกได้ร่วมมือกับบรรษัท
ข้ามชาติ ขยายขอบเขตการต่อสู้ ไปสู่การแข่งขันแย่งชิงความ
ได้เปรียบในพื้นที่อวกาศ ทั้งหมดนี้ทำให้เห็นว่า นโยบายการต่าง
ประเทศของรัฐต่างๆ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ใหม่
ที่เกิดขึ้นด้วย

2.2 ว่าด้วยทฤษฎีภูมิรัฐศาสตร์อวกาศ (On Astropolitics Theory)

เมื่อเข้าสู่ยุคสงครามเย็น 2.0 มหาสมุทรโลกยังคงเป็นส่วน
หนึ่งในฉากทัศน์ของความขัดแย้งในภูมิรัฐศาสตร์โลก แต่ทว่าการ
แข่งขันในอวกาศ (space race) ได้กลายเป็นพื้นที่เหนือกายภาพ
ของการแข่งขันระหว่างชาติมหาอำนาจด้วย

ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 การแข่งขันในอวกาศถือเป็นส่วน
ต่อขยายของการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ หากย้อนกลับไปในยุค
สงครามเย็นซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต
กำลังแข่งขันกันอย่างเข้มข้น เราจะเห็นความพยายามของสหภาพ
โซเวียตในการส่งสุนัขที่มีชื่อว่า “ไลก้า” (Laika) ไปยังวงโคจรของ
โลก เมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1957¹⁴ ตามมาด้วยความสำเร็จ
ของสหรัฐอเมริกาในการส่งนั้ล อาร์มสตรอง (Neil Armstrong)
บัซซ์ อัลดริน (Buzz Aldrin) และไมเคิล คอลลินส์ (Michael
Collins) ในฐานะมนุษย์อวกาศชุดแรกที่ไปเหยียบพื้นดวงจันทร์

เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1969¹⁵ รวมถึงโครงการอีกจำนวนมหาศาลที่ทั้ง 2 ชาติมหาอำนาจ รวมไปถึงประเทศอื่นๆได้พัฒนาขึ้นมา¹⁶ นับเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้ชาวโลกได้เห็นว่าการแข่งขันบนชั้นอวกาศไม่ใช่เรื่องที่ไกลเกินไปและมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้น

สำหรับแนวคิดในเชิงวิชาการ ถึงแม้ไม่ปรากฏเป็นที่แน่ชัดว่านักวิชาการคนใดคือคนแรกที่สร้างคำว่า “ภูมิรัฐศาสตร์อวกาศ” (Astropolitics) ขึ้นมา แต่งานเขียนขึ้นบุกเบิกที่พูดถึงการแข่งขันในโลกอวกาศปรากฏให้เห็นในงานของเอเวอเรตต์ โดลแมน (Everett Dolman) ในหนังสือที่มีชื่อว่า *Astropolitik: Classical Geopolitics in the Space Age* ซึ่งตีพิมพ์ใน ค.ศ. 2002 เขาเสนอว่า ภูมิรัฐศาสตร์อวกาศเป็นมหายุทธศาสตร์ (grand strategy) ของชาติมหาอำนาจต่างๆ ในการพัฒนาเทคโนโลยีของกองทัพเพื่อรองรับการขยายตัวของชาติในอนาคตตามที่นักสังคมนิยมเคยเสนอไว้¹⁷

เพื่อสนับสนุนข้อเสนอดังกล่าว โดลแมนหยิบเอาข้อเสนอของฮัลฟอร์ด แมคคินเดอร์ (Halford Mackinder) ที่ว่าด้วย “ดินแดนใจกลาง” (Heartland) มาเปรียบเปรยกับโลกที่เราอาศัยอยู่ และยังนำข้อเสนอของมาฮานที่ว่าด้วย “จุดคอขวดของมหาสมุทร” (oceanic chokepoints) ว่าหากรัฐใดก็ตามที่สามารถครอบครองมหาสมุทรไว้ได้ รัฐนั้นย่อมสามารถควบคุมเส้นทางการค้าเหนือรัฐอื่นได้ เช่นเดียวกับพื้นที่ในอวกาศและวงโคจรของโลก

ในแง่นี้ การครองโลกจึงเหมือนกับการครอบครองดินแดน
ใจกลาง ซึ่งเป็นเพียงความได้เปรียบระยะสั้นเท่านั้น หากแต่การ
ครอบครองวงโคจรที่ปิดล้อมโลก ย่อมเปรียบเสมือนการครอบ-
ครองมหาสมุทรอันมหึมา ที่ปิดล้อมดินแดนทุกทวีป ซึ่งสร้าง
ความมั่นคงต่อรัฐในระยะยาวได้มากกว่า เมื่อเป็นเช่นนี้ โดลแมน
จึงเสนอให้สหรัฐอเมริกาถอนตัวจากสนธิสัญญาระหว่างประเทศ
หรือกรอบกติกาสากลที่เป็นอุปสรรคต่อการทำกิจกรรมทาง
ทหารในอวกาศและต่อการแสวงหาพื้นที่อริบไตในอวกาศ
สหรัฐอเมริกาควรยกระดับกองทัพอวกาศและติดตั้งอาวุธเพื่อ
ป้องกันศัตรูที่อาจมายึดครองและใช้ประโยชน์จากพื้นที่อวกาศ
ในอนาคต¹⁸

นอกเหนือจากงานของโดลแมนแล้ว เอียน คลิงเก (Ian
Klinke) ยังได้รวบรวมตัวอย่างวรรณกรรมทางวิชาการอีกเป็น
จำนวนมากที่ให้ความสำคัญกับการหวนกลับมาของการเมือง
ในแบบยุคล่าอาณานิคม การเมืองนอกพื้นที่โลก และยุทธศาสตร์
ทางการทหารที่มารองรับการศึกในเรื่องการแข่งขันในอวกาศ
อาวุธที่ใช้ในอวกาศ (space weapons) โครงการพัฒนาพื้นที่
อวกาศ กฎหมายอวกาศ หรือแม้แต่ทฤษฎีทางการเมืองในเชิง
ปรัชญาที่มารองรับการมีอยู่ของสิ่งมีชีวิตนอกโลก กล่าวได้ว่างาน
เขียนทางวิชาการที่ถูกผลิตออกมาในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 ให้
ความสำคัญกับทิศทางของการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์อวกาศ
ที่มีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น¹⁹

ในบรรดางานเหล่านั้น หนึ่งในงานเขียนที่ได้รับการพูดถึง
อย่างมาก ได้แก่ งานของแดเนียล ดูดนี (Daniel Deudney)

ในหนังสือที่มีชื่อว่า *Dark Skies: Space Expansionism, Planetary Geopolitics, and the Ends of Humanity* (2020) งานเล่มนี้ชี้ให้เห็นถึงกิจกรรมการเคลื่อนไหวในอวกาศในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่โลก²⁰

สำหรับคุณนีย์ เขาเสนอให้แยกวิธีการมองกิจกรรมของภูมิรัฐศาสตร์อวกาศออกเป็น 3 แนวทาง ได้แก่ 1. การขยายตัวเพื่อรองรับการอยู่อาศัย (habitat space expansionism) ด้วยการสร้างสาธารณูปโภคสำหรับการพักพิงและขยายแหล่งพลังงานเพื่อแก้ไขปัญหาความขาดแคลนในโลก 2. การขยายตัวทางการทหาร (military space expansionism) เพื่อควบคุมดาวเคราะห์ การเตรียมความพร้อมในการทำสงคราม การติดตั้งสถานีขีปนาวุธและอุปกรณ์ต่อต้านการโจมตีในอวกาศ และ 3. การขยายตัวเพื่อสร้างความมั่นคงในดาวเคราะห์ (planetary security space expansionism) เพื่อควบคุมการใช้อาวุธและการสร้างความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

เมื่อเป็นเช่นนี้ คุณนีย์จึงมีข้อเสนอที่ตรงข้ามกับข้อเสนอของโดลแมนอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ในขณะที่โดลแมนดูเหมือนจะสนับสนุนให้เกิดการใช้กำลังและกองทัพในการบริหารจัดการพื้นที่อวกาศ คุณนีย์กลับเห็นว่ากิจกรรมในภูมิรัฐศาสตร์อวกาศไม่ได้มีเพียงกิจการของกองทัพและความมั่นคงทางทหารเท่านั้น แต่เขาเสนอให้สังคมระหว่างประเทศลงทุนร่วมกันในการพัฒนาความก้าวหน้าในอวกาศ จำกัดการใช้อาวุธ และหลีกเลี่ยงความขัดแย้งในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ²¹

งานเขียนสำคัญชิ้นล่าสุดที่ตอกย้ำให้เห็นถึงพลวัตของการแข่งขันบนพื้นที่อวกาศ ได้แก่ งานของทิม มาร์แชลล์ (Tim Marshall) ปรมาจารย์ด้านภูมิรัฐศาสตร์โลก ในหนังสือที่มีชื่อว่า *The Future of Geography* (2023) เขาชี้ให้เห็นว่า จีน สหรัฐอเมริกา และรัสเซีย เป็น 3 ชาติมหาอำนาจแกนนำที่มีบทบาทอย่างเข้มข้นในการพัฒนาและศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้างกองทัพและที่อยู่อาศัยของพลเรือนในพื้นที่อวกาศ ในขณะที่สหภาพยุโรปและอินเดียก็เป็นตัวแสดงที่มีศักยภาพในการวางยุทธศาสตร์ระยะยาวหากมีการแข่งขันในอวกาศเกิดขึ้น²²

ประเทศเหล่านี้มีความพยายามในการออกแบบกลไกเชิงสถาบันและกฎหมายการเข้าถึงทรัพยากรและการต่อสู้แย่งชิงพื้นที่อวกาศซึ่งกำลังเกิดขึ้น ตัวอย่างที่สำคัญ ได้แก่ “สนธิสัญญาอวกาศ” (Outer Space Treaty) ค.ศ. 1967 ซึ่งกำหนดให้ดวงจันทร์และพื้นที่โดยรอบไม่มีชาติใดสามารถอ้างเขตอธิปไตยได้อีกทั้งไม่อนุญาตให้มีการติดตั้งอาวุธทำลายล้างสูง (weapons of mass destruction) ในชั้นอวกาศด้วย ตามมาด้วย “ข้อตกลงดวงจันทร์ ค.ศ. 1979” (The 1979 Moon Agreement) ซึ่งกำหนดให้การใช้ดวงจันทร์เป็นไปบนพื้นฐานของสันติภาพและการเคารพหลักกฎหมายระหว่างประเทศ โดยมีความสอดคล้องกับสนธิสัญญา หรือล่าสุด “ข้อตกลงอาร์ทีมิส ค.ศ. 2020” (The 2020 Artemis Agreement) ซึ่งแสดงถึงความพยายามในการร่วมมือระหว่างชาติต่างๆ ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อประโยชน์ของมวลมนุษยชาติ เป็นต้น²³ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันยังไม่มีผลที่เป็น

รูปธรรมในการยกระดับความร่วมมือจากกลไกเหล่านี้ แต่ก็สะท้อนให้เห็นว่าชาติต่างๆ เห็นความสำคัญของพื้นที่ภูมิรัฐศาสตร์อวกาศในฐานะส่วนต่อขยายของภูมิรัฐศาสตร์บนโลกอย่างมีนัยสำคัญ

พอเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เราสามารถกล่าวได้อย่างเต็มปากว่า สงครามในอวกาศไม่ใช่เรื่องราวที่ปรากฏอยู่เพียงแต่ในนิยายทางวิทยาศาสตร์อีกต่อไป หากแต่การพัฒนาอาวุธและกองทัพเพื่อการต่อสู้บนชั้นอวกาศกำลังดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม²⁴

ตามที่กล่าวมานี้ การวิเคราะห์ความขัดแย้งของชาติมหาอำนาจในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับพลังอำนาจทางทะเลหรือสมุทรภาพที่มีส่วนต่อขยายไปยังการแข่งขันในอวกาศ ท่ามกลางบริบทของภูมิรัฐศาสตร์ที่จีนกำลังแผ่อิทธิพลและท้าทายสหรัฐอเมริกาอย่างหนัก สหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องปิดล้อมการขยายตัวของจีนไว้ให้ได้

ทั้งนี้ เมื่อกล่าวถึงคำว่า “การปิดล้อม” หากย้อนไปยังยุคสงครามเย็น 1.0 นโยบายการปิดล้อม (the Containment Policy) หมายถึงการที่สหรัฐอเมริกาปิดล้อมค่ายคอมมิวนิสต์ที่นำโดยสหภาพโซเวียต แต่ทว่าในยุคสงครามเย็น 2.0 นโยบายการปิดล้อมไม่ได้มีนัยของอุดมการณ์ทางการเมืองในลักษณะที่โลกคอมมิวนิสต์ถูกปิดล้อมโดยโลกประชาธิปไตย หากแต่หมายถึงปรากฏการณ์ที่การขยายตัวอย่างก้าวกระโดดของจีนพร้อมกับพันธมิตรซึ่งเหนียวแน่นอย่างรัสเซียกำลังถูกปิดล้อมโดยมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา เพื่อรักษาระเบียบโลกซึ่งตนเองอยู่ที่ศูนย์กลางไว้ให้ได้ การออกแบบการต่างประเทศเพื่อสอดรับ

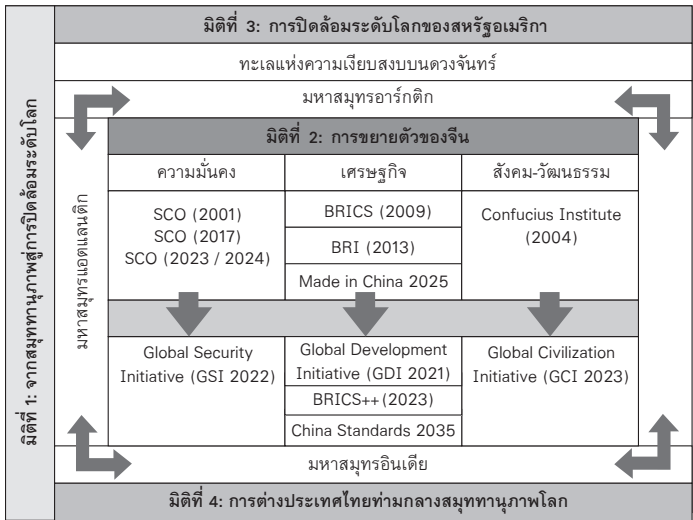
กับการเปลี่ยนผ่านของโลกที่เกิดขึ้นจึงเป็นภารกิจสำคัญของรัฐ
ทั้งหมด

3. การต่างประเทศท่ามกลางการเปลี่ยนผ่าน จากสงครามเย็น 2.0 สู่การปิดล้อมระดับโลก

เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญของสมุทหาคานาภาพโลกในการ
วิเคราะห์ภูมิรัฐศาสตร์ในปัจจุบัน ตลอดจนกรอบแนวคิดหลักที่
ครอบคลุมการวิเคราะห์โลกมหาสมุทรไปจนถึงการชิงชัยในอวกาศ
การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 กำลังขยายจากยุค
แห่งสงครามเย็น 2.0 อันเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มประเทศ
โลกเหนือซึ่งนำโดยสหรัฐอเมริกา และกลุ่มประเทศโลกใต้ซึ่งนำ
โดยจีน-รัสเซีย ไปสู่เกมการปิดล้อมในระดับโลก กล่าวคือสำหรับ
จีนที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วผ่านความริเริ่มแถบและเส้นทาง
(Belt and Road Initiative - BRI) มีพื้นที่มหาสมุทรอินเดียและ
มหาสมุทรแปซิฟิก หรือที่เรียกว่า “พื้นที่อินโด-แปซิฟิก” เป็น
“สะพาน” ที่เชื่อมต่อไปยังพื้นที่ยุโรป เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ตะวันออกกลาง และแอฟริกา²⁵

ในขณะที่สหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องปิดล้อมการขยายตัว
ที่วุ่นวายให้ได้อย่างไม่มีทางเลือก ความสำเร็จของสหรัฐอเมริกา
ในการปิดล้อมการขยายปีกของจีนและรัสเซียด้วยยุทธศาสตร์
อินโดแปซิฟิกของสหรัฐอเมริกา (the US Indo-Pacific Stra-
tegy) จำเป็นต้องใช้มหาสมุทรแปซิฟิกของสหรัฐอเมริกามหา-
สมุทรอินเดีย มหาสมุทรแอตแลนติก²⁶ และกำลังขยายไปสู่มหา-
สมุทรอาร์กติกเป็นส่วนหนึ่งของการปิดล้อมจีน²⁷

ผลลัพธ์ของการปะทะกันครั้งนี้จึงมีเดิมพันเป็นระเบียบโลก เสรีนิยมใหม่ที่กำลังสั่นคลอน ในด้านหนึ่ง หากสหรัฐอเมริกา สามารถปิดล้อมจีนและรัสเซียไว้ได้ พวกเขาจะสามารถรักษา ระเบียบโลกที่ตนเองเป็นศูนย์กลางไว้ได้ และยังมีเวลาในการ ซ่อมแซมความผุพังของระเบียบโลกแบบเสรีนิยมใหม่ให้ฟื้นคืน สภาพได้ ในทางตรงกันข้าม หากสหรัฐอเมริกัล้มเหลวในการ ปิดล้อมการขยายตัวของจีนและรัสเซียแล้ว สิ่งที่จะตามมาอาจหมายถึง การจัดระเบียบโลกใหม่ จากเดิมที่สหรัฐอเมริกาครองสถานะ มาอย่างยาวนานตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ไปสู่มหาอำนาจ ค่ายใหม่ที่น่าโดยพันธมิตรจีน-รัสเซีย เพื่อตอบโต้ภัยการวิเคราะห ในข้างต้น หนังสือเล่มนี้อาศัยกรอบการวิเคราะห์ที่แบ่งออกเป็น 4 มิติ ตามภาพที่ 1-2 ดังนี้

ภาพที่ 1-2 แสดงกรอบการวิเคราะห์จากสมุทหนานภาพโลก
สู่การปิดล้อมระดับโลก

สำหรับมิติที่ 1 ว่าด้วยเรื่องกรอบการวิเคราะห์ จากทัศน์ของสงครามเย็น 2.0 ที่กำลังพัฒนาไปสู่การปิดล้อมในระดับโลก ทำให้เราจำเป็นต้องเข้าใจทฤษฎีที่ว่าด้วยสมุทธานุภาพโลกเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม จากข้อเท็จจริงที่บรรดาชาติมหาอำนาจกำลังขยายขอบเขตของการต่อสู้ไปสู่การชิงชัยกันบนพื้นที่อวกาศ การทำความเข้าใจทฤษฎีที่ว่าด้วยภูมิรัฐศาสตร์อวกาศจึงมีความสำคัญอย่างมาก (บทที่ 1)

เพื่อขยายความจากทฤษฎีให้มีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น กลไกรัฐบาลโลกทางทะเลที่ทำหน้าที่ในการกำกับทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่างๆ ได้แก่ การเกิดขึ้นของ “อนุสัญญาทะเลหลวง ค.ศ.1958” (the 1958 Convention on the High Seas) ซึ่งในภายหลังได้พัฒนาไปสู่ “อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982” (United Nations Convention on the Law Of the Sea - UNCLOS) จากการประชุมครั้งที่ 3 ใน ค.ศ. 1982 (บทที่ 2)

สำหรับมิติที่ 2 ว่าด้วยเรื่องการแข่งขันอย่างก้าวกระโดดของจีนในมิติต่างๆ ทั้งทางความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และทางสังคม

ในส่วนของมิติความมั่นคงนั้น จีนได้สร้างความเข้มแข็งทางการทหารและกองทัพผ่าน “องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้” (Shanghai Cooperation Organization - SCO) ซึ่งเริ่มต้นใน ค.ศ. 2001 และมีการขยายจำนวนประเทศสมาชิกใน ค.ศ. 2017 ค.ศ. 2023 และ ค.ศ. 2024 ตามลำดับ ปรากฏการณ์ที่สำคัญคือ องค์การแห่งนี้กำลังยกระดับไปสู่การจัดตั้งความริเริ่มด้านความ

มั่นคงระดับโลก (Global Security Initiative - GSI) ซึ่งจะยกระดับให้จีนมีแสนยานุภาพที่เข้มแข็งมากยิ่งขึ้นผ่านความร่วมมือทางการทหารและกองทัพกับประเทศพันธมิตร (บทที่ 3)

สำหรับมิติทางเศรษฐกิจ จีนได้บูรณาการเวทีของกลุ่มประเทศ “บริกส์” (BRICS)²⁸ ความริเริ่มแถบและเส้นทาง รวมทั้งแผนยุทธศาสตร์การยกระดับ Made in China 2025 (MIC 2025) เพื่อรองรับการขยายตัวอย่างก้าวกระโดด ปรากฏการณ์ที่สำคัญ ได้แก่ การเกิดขึ้นของความริเริ่มการพัฒนาระดับโลก (Global Development Initiative - GDI) การขยายขอบเขตสมาชิกของกลุ่มบริกส์ใน ค.ศ. 2023 และจุดเริ่มต้นของแผนพิมพ์เขียว 15 ปีของจีน (China Standard 2035) องค์กรประกอบเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับจีนให้กลายเป็นมหาอำนาจเศรษฐกิจโลกอย่างไม่ต้องสงสัย (บทที่ 4)

ในมิติของสังคมและวัฒนธรรม จีนเป็นหนึ่งในประเทศที่ประสบความสำเร็จในการเผยแพร่อารยธรรมให้ได้รับความนิยมในทั่วทุกมุมโลก หนึ่งในกลไกสำคัญ ได้แก่ สถาบันขงจื๊อ (Confucius Institute) ซึ่งทำหน้าที่เสมือนทูตวัฒนธรรมในการเผยแพร่วัฒนธรรมจีนให้เป็นที่รู้จักทั่วโลก ในปัจจุบันจีนกำลังยกระดับแผนการส่งออกวัฒนธรรมไปสู่ความริเริ่มอารยธรรม-โลก (Global Civilization Initiative - GCI) ซึ่งเปิดตัวใน ค.ศ. 2023 (บทที่ 5)

ล่าสุดจีนได้เสนอเสาหลักนโยบายการต่างประเทศต้นที่ 4 ในนาม ความริเริ่มธรรมาภิบาลโลก (Global Governance Initiative -

GGI) ในการประชุมสุดยอดผู้นำองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ ในวันที่ 1 กันยายน ค.ศ. 2025 (บทที่ 14)

เมื่อได้เห็นภาพการขยายตัวของมหาอำนาจจีนอย่างเป็นระบบแล้ว มิติที่ 3 ว่าด้วยบทบาทของสหรัฐอเมริกาในการปิดล้อมจีนจึงต้องนำมาพิจารณาอย่างรอบด้าน กล่าวได้ว่า การปิดล้อมระดับโลกของสหรัฐอเมริกา (the Global Containment) เกิดขึ้นในบริบทที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้วางกองกำลังไว้อย่างรอบด้านตั้งแต่กองบัญชาการทางยุทธศาสตร์ กองบัญชาการอวกาศ กองบัญชาการไซเบอร์ กองบัญชาการปฏิบัติการพิเศษ และกองบัญชาการขนส่ง กองกำลังทั้งหมดนี้เป็นการเติมเต็มบทบาทของสหรัฐอเมริกาในการปิดล้อมการขยายตัวของจีนผ่านสมุทธานุภาพโลกทั้ง 4 แห่งที่ขยายขอบข่ายไปสู่การปิดล้อมจากอวกาศลงมาด้วย (บทที่ 6)

ในส่วนของมหาสมุทรแปซิฟิก มหาสมุทรอาร์กติก และมหาสมุทรแอตแลนติก ปรากฏการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น ได้แก่ การคานอำนาจกันระหว่างคลองปานามา กับคลองนิการากัวซึ่งรัฐบาลจีนให้การสนับสนุน ขณะเดียวกัน ก็เกิดการคานอำนาจกันระหว่างเส้นทางขั้วโลก (North-West Passage - NWP) ที่มีเป้าหมายเพื่อลดการผูกขาดของจีนและเส้นทางทะเลเหนือ (North Sea Route - NSR) (บทที่ 7)

ในส่วนของมหาสมุทรแอตแลนติกและมหาสมุทรอินเดีย ปรากฏการณ์สำคัญ ได้แก่ ความร่วมมือของพันธมิตรสหรัฐอเมริกา-อิสราเอล กับบทบาทในการแทรกแซงการเมืองของ

ภูมิภาคตะวันออกกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างคลองเบนกูเรียน (Ben Gurion Canal) หรือที่รู้จักกันว่าเป็นคลองซูเอซ แนวที่ 2 (the 2nd Suez Canal) เพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับโลกอาหรับ (บทที่ 8)

ในส่วนของมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งถือเป็นพื้นที่มหายุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกที่เป็นสมรภูมิรบหลักของสงครามเย็น 2.0 และรัฐไทยกับอาเซียนมีความเกี่ยวข้องโดยตรง การจับตาสถานการณ์อย่างใกล้ชิดและวิเคราะห์ทิศทางที่จะเกิดในอนาคตจึงเป็นภารกิจสำคัญ (บทที่ 9)

นอกเหนือจากพื้นที่สมุทธานุภาพแล้ว สหรัฐอเมริกายังปิดล้อมเงินลงมาจากพื้นที่อวกาศ ซึ่งเปรียบกับทะเลแห่งความเงียบสงบบนดวงจันทร์ (Mare Tranquillitatis, Sea of Tranquility) (บทที่ 10)

สำหรับมิติที่ 4 ว่าด้วยไทยและประชาคมอาเซียนท่ามกลางสมุทธานุภาพโลก คือ การสำรวจการต่างประเทศของไทยว่าเราควรออกแบบนโยบาย กำหนดท่าที และวางแผนยุทธศาสตร์ในระยะยาวอย่างไรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมากที่สุด ประเด็นปัญหาสำคัญประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสารมุมมองอาเซียนต่ออินโด-แปซิฟิก (ASEAN Outlook on the Indo-Pacific - AOIP) ในการจัดการความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ที่ถึงแม้ไทยไม่ได้เป็นคู่พิพาทหลัก แต่ก็มีพรมแดนทางทะเลที่ติดกับพื้นที่พิพาทโดยตรง (บทที่ 11)

การวิเคราะห์โครงการมหาภาพอย่างคอคอดกระและคลองไทยในแง่ภูมิของตำแหน่งแห่งที่ ความคุ้มค่า และแผนใน

อนาคต (บทที่ 12)

การสำรวจพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเลระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ที่เป็นทั้งโอกาสสร้างความร่วมมือ การแบ่งปันทรัพยากรในท้องทะเล และปัญหาว่าด้วย MOU-2544 ซึ่งเป็นวิวาทะกับเพื่อนบ้านที่ไทยต้องออกแบบนโยบายให้ชาวนวลาด (บทที่ 13)

สุดท้ายคือ การตั้งคำถามที่ทำทายอย่างยืงยวดว่า ไทยและอาเซียนจะสามารถเปลี่ยนทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ให้กลายเป็น “ยุทธศาสตร์ร่วม” ที่สร้างพลังอำนาจในการต่อรองท่ามกลางทางแพร่งของความขัดแย้งระหว่างชาติมหาอำนาจอย่างไร (บทที่ 14)

มาถึงตอนนี้ หนังสือ *Amidst the Global Sea Power* ไทยในสมรภูมิมหาสมุทรโลก ที่ท่านกำลังถืออยู่ในมือเล่มนี้ กำลังจะนำพาท่านผู้อ่าน “ดำดิ่ง” ลงไปในฉากทัศน์ของโครงสร้างระหว่างประเทศแบบสงครามเย็น 2.0 ที่รัฐต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นบรรดามหาอำนาจรัฐขนาดกลาง ไปจนถึงรัฐขนาดเล็ก ล้วนจำเป็นต้องแปลงเอาภูมิเศรษฐศาสตร์ทั้งหมดเท่าที่ตนเองมี มาเปลี่ยนเป็นศักยภาพในการรับมือกับสถานการณ์ความขัดแย้งในภูมิรัฐศาสตร์โลกให้ได้ อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับผลประโยชน์แห่งชาติของตนเองมากที่สุด

ด้วยเงื่อนไขที่ดำเนินไปนี้ มหาสมุทรโลกได้กลายมาเป็นพื้นที่ทางกายภาพที่เชื่อมอาณาบริเวณต่างๆ ของโลก ในขณะที่เดียวกันก็เปิดพื้นที่ไปสู่การชิงชัยในอากาศและอวกาศด้วย นั่นหมายความว่า รัฐใดต่อก็ตามที่ครอบครองศักยภาพในสมุททา-

นุภาพโลกได้ รัฐนั้นย่อมมีโอกาสเป็นฝ่ายได้รับชัยชนะในท้ายที่สุด

ฉากทัศน์ที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 จึงเปรียบเสมือนกับ “ภาพยนตร์มหากาพย์” ที่ยังไม่เห็นบทสรุป หากแต่การติดตามพัฒนาการของฉากแต่ละฉากที่กำลังดำเนินไป ย่อมทำให้ผู้อ่านเห็นตัวละครใหม่ บทบาทใหม่ และโครงเรื่องใหม่ที่อาจนำไปสู่ “การทำนาย” ตอนจบของเรื่องได้ ไม่ว่าท่านจะเป็นผู้อ่านในสายวิชาการ สายนักวิเคราะห์นโยบาย หรือสายการเมืองระดับสูงก็ตาม การจับตาสถานการณ์ในช่วงเวลานี้อย่างใกล้ชิดย่อมมีความสำคัญต่อ “การออกแบบ” ทิศทางของนโยบายการต่างประเทศไทยในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งไทยท่ามกลางสมุท-หानุภาพโลกว่าควรเป็นไปในลักษณะใด

เชิงอรรถ

¹ Matt Williams, *What Percent of Earth is water?*, accessed June 16, 2025, available from <https://phys.org/news/2014-12-percent-earth.html>

² Paul Webb, *Introduction to Oceanography*, accessed June 16, 2025, available from <https://rwu.pressbooks.pub/webboceanography/chapter/1-1-overview-of-the-oceans/>

³ ผู้ที่สนใจพัฒนาการของเมืองท่าสำคัญในซีกโลกฝั่งตะวันตก อ่านเพิ่มเติมใน Bruno Marnot, *Ports as Tools of European Expansion: 16th-21st Centuries*, accessed June 16, 2025, available from <https://ehne.fr/en/encyclopedia/themes/europe-europeans-and-world/ports-tools-european-expansion/ports-tools-european-expansion>

⁴ Unoks, *History of Maritime Trade Routes: From the Silk Road to the Suez Canal*, accessed June 16, 2025, available from <https://www.unoks.com/en/blog/history-of-maritime-trade-routes-from-the-silk-road-to-the-suez-canal>

⁵ Adel Bou Alia, *How Many Oceans Are There In The World?*, accessed June 16, 2025, available from <https://www.worldatlas.com/oceans/how-many-oceans-are-there-in-the-world.html>

⁶ Alfred Thayer Mahan, *The Influence of Sea Power Upon History, 1660-1783*, accessed June 19, 2025, available from <https://archive.org/details/influenceseapow05mahagoog>

⁷ Reynold B. Peele, "The Importance of Maritime Chokepoints," *Parameters* 27, 2 (1997): 61-74.

⁸ Alfred Thayer Mahan, *The Influence of Sea Power upon the French Revolution and Empire: 1793-1812*, accessed June 19, 2025,

available from <https://www.gutenberg.org/cache/epub/52588/pg52588-images.html>

⁹ ผลงานชิ้นสำคัญของอัลเฟรด เทเยอร์ มาฮาน สามารถเข้าถึงได้ที่ Project Gutenberg, *Books by Mahan, A. T.*, accessed June 19, 2025, available from <https://www.gutenberg.org/ebooks/author/5116>

¹⁰ Thomas Jamison, *Alfred Thayer Mahan: "The Influence of Sea Power Upon History" as Strategy, Grand Strategy, and Polemic*, accessed June 19, 2025, available from <https://classicsofstrategy.com/2022/02/09/alfred-thayer-mahan-the-influence-of-sea-power-upon-history-as-strategy-grand-strategy-and-polemic/>

¹¹ คู่มือเมืองสำคัญของโลกในช่วงเวลาต่างๆ ทางประวัติศาสตร์เพิ่มเติมใน Kennie Ting, *The Great Port Cities of Asia in History* (Singapore: Talisman, 2024).

¹² Spencer Feingold and Andrea Willige, *These Are The World's Most Vital Waterways For Global Trade*, accessed June 19, 2025, available from <https://www.weforum.org/stories/2024/02/worlds-busiest-ocean-shipping-routes-trade/>

¹³ Darshana M. Baruah, *The Contest for the Indian Ocean and the Making of A New World Order* (New Haven: Yale University Press, 2024), pp. 47-48.

¹⁴ Meghan Bartels and Mike Wall, *Laika the Space Dog: First Living Creature in Orbit*, accessed June 18, 2025, available from <https://www.space.com/laika-space-dog>

¹⁵ NASA, *Apollo 11*, accessed June 18, 2025, available from <https://www.nasa.gov/mission/apollo-11/>

¹⁶ John M. Logsdon, *Major Milestones in Space Exploration*, accessed June 19, 2025, available from <https://www.britannica.com/>

science/space-exploration/Major-milestones

¹⁷ Everett C. Dolman, *Astropolitik: Classical Geopolitics in the Space Age* (London: Frank Cass, 2002), pp.1-2.

¹⁸ Allan McKenna, "In Search of Global Security: Everett C. Dolman's Astropolitik and Daniel Deudney's Dark Skies," *Astropolitics* 18, 3 (2021): 199-222.

¹⁹ สำหรับผู้ที่สนใจวรรณกรรมเหล่านี้สามารถอ่านเพิ่มเติมได้ที่ Ian Klinke, "Before Astropolitics: Ratzel, Schmitt, and the Question of Cosmic Colonisation," *Review of International Studies* 51, 2 (2025): 293-311.

²⁰ Daniel Deudney, *Dark Skies: Space Expansionism, Planetary Geopolitics, and the Ends of Humanity* (New York: Oxford University Press, 2020).

²¹ Allan McKenna, "In Search of Global Security: Everett C. Dolman's Astropolitik and Daniel Deudney's Dark Skies," pp.199-222.

²² Tim Marshall, *Future of Geography* (London: Elliott and Thompson, 2023), pp.56-57.

²³ *Ibid.*, pp.75-76.

²⁴ The Economist, *War in Space Is No Longer Science Fiction*, accessed June 18, 2025, available from <https://www.economist.com/international/2024/01/31/america-china-and-russia-are-locked-in-a-new-struggle-over-space>

²⁵ Naren Chitty et al., "The Chinese Belt and Road Initiative and the Indian Ocean Region: Sentimen towards Economic Prosperity and Security Implications," *The Indian Journal of Politics* 52, 1-2 (2018): 10-12.

²⁶ Rushali Saha, *Prioritizing the Indian Ocean in US Indo-Pacific Strategy*, accessed on June 17, 2025, available from <https://www.>

stimson.org/2023/prioritizing-the-indian-ocean-in-us-indo-pacific-strategy/

²⁷ Nilanthi Samaranayake, *Connecting West and East: Indian Ocean Security and the US Indo-Pacific Strategy*, accessed on June 17, 2025, available from <https://www.eastwestcenter.org/publications/connecting-west-and-east-indian-ocean-security-and-us-indo-pacific-strategy>

²⁸ “บริคส์” (BRICS) มาจากอักษรย่อของกลุ่มประเทศที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วอันประกอบด้วย บราซิล (Brazil) รัสเซีย (Russia) อินเดีย (India) จีน (China) และแอฟริกาใต้ (South Africa)